

CZU: 343.535(478)

**STUDIU PRACTIC PRIVIND JURISPRUDEȚA NAȚIONALĂ ÎN MATERIA
INFRAȚIUNILOR LEGATE DE INSOLVABILITATE**

Vera URSU

Universitatea de Stat din Moldova

Prezentul articol vizează clarificarea aspectelor practice ale răspunderii penale pentru infracțiunile legate de insolvabilitate, prin evaluarea jurisprudenței naționale în materie. Pentru atingerea acestui scop autorul a selectat și a analizat practica judiciară a deciziilor Curții Supreme de Justiție; și-a expus viziunea critică asupra unor probleme contradictorii în materia diferențierii faptelor penale prevăzute la art.252 și 253 CP RM. În urma studiului științific întreprins, au fost formulate unele reguli de calificare ținându-se cont de specificul infracțiunilor legate de insolvabilitate, fiind elaborate și propuse spre aplicare anumite îndrumări explicative care vizează faptele penale analizate.

Cuvinte-cheie: *infracțiuni legate de insolvabilitate, insolvabilitate intenționată, insolvabilitate fictivă, creditor, debitor, supraîndatorare.*

PRACTICAL STUDY ON NATIONAL CASE LAW IN THE FIELD OF INSOLVENCY OFFENSES

This article aims, by evaluating the national case law, to clarify the practical aspects of criminal liability for insolvency offenses. In order to achieve this goal, the author selected and analyzed the case law of the Supreme Court of Justice; he presented his critical vision on some contradictory issues in the matter of the differentiation of the criminal acts provided for in articles 252 and 253 Penal Code of the RM. Following the scientific study undertaken, some qualification rules have been formulated taking into account the peculiarities of criminal acts related to insolvency offenses, as result being elaborated and proposed for the application some explanatory guidelines regarding the analyzed criminal acts.

Keywords: *offenses related to insolvency, intentional insolvency, fictitious insolvency, creditor, debtor, over-indebtedness.*

Introducere

Scopul acestui articol constă în analiza practicii Curții Supreme de Justiție în materia infracțiunilor legate de insolvabilitate, art. 252 și art. 253 Cod penal al Republicii Moldova [1] (*în continuare – CP RM*). Scopul urmărit poate fi atins prin realizarea următoarelor obiective: analiza completă a practicii judiciare a Curții Supreme de Justiție în materia infracțiunilor legate de insolvabilitate; aprecierea critică a corectitudinii sau incorectitudinii unor decizii penale; generalizarea practicii judiciare și sistematizarea spețelor; formularea unor reguli de calificare, precum și elaborarea unor îndrumări explicative privind aplicarea legii în cauzele penale legate de insolvabilitate.

Până a trece la investigarea propriu-zisă a subiectului dedus analizei, urmează să precizăm că problema determinării conceptului juridic al infracțiunilor legate de insolvabilitate persistă în dreptul penal național și întotdeauna a creat mari semne de întrebare în ceea ce ține de delimitarea insolvabilității ca fapt comercial de insolvabilitatea ca fapt socialmente periculoasă și prevăzută de legea penală. Astfel, pornind de la aceste obscurități, se conturează o gamă desfășurată de întrebări, care, în pofida tentativelor întreprinse de teoreticieni de înlăturare a ingerințelor existente, continuă să persiste și să creeze dificultăți în aplicarea normelor vizate.

Concomitent, o altă cauză a situației enunțate *supra* este determinată de faptul că perceperea naturii juridice a infracțiunilor legate de insolvabilitate, prevăzute la art.252 și 253 CP RM, în care sunt incriminate faptele de „*Insolvabilitate fictivă*” și, respectiv, „*Insolvabilitate intenționată*”, condiționează necesitatea stringentă de a consulta mai multe acte normative care formează în ansamblu legislația insolvabilității – unul dintre cele mai disputate domenii ale dreptului.

Pe parcursul a 26 de ani de independență Republica Moldova are deja 4 legi în domeniu: Legea nr.851/1992 cu privire la faliment [2], Legea nr.786/1996 cu privire la faliment [3], Legea insolvabilității nr.632/2001[4] și Legea insolvabilității nr.149/2012 (*în continuare – Legea nr. 149/2012*) [5].

Modificările legislative atât de frecvente duc în mod indubitabil la crearea unor dificultăți serioase în înțelegerea, interpretarea, aplicarea practică conformă și perfecționarea continuă a normelor penale privind infracțiunile de insolvabilitate.

Cu toate acestea, per ansamblu, „*legislația insolvenței*”, sub aspectul dreptului penal, este un atribut esențial în menținerea echilibrului necesar între stabilitatea legii penale și dinamica sistemului social.

Astfel, Legea nr.149/2012, în art.2 intitulat „Noțiuni principale”, explică termenul de *insolvență* ca fiind *situație financiară a debitorului caracterizată prin incapacitatea de a-și onora obligațiile de plată, constatată prin act judecătoresc de dispoziție*.

Pe de altă parte, aceeași lege prevede că procesul de insolvență se pornește doar în baza unei cereri de intentare a procesului, care presupune existența unui temei, fie general – incapacitatea de plată a debitorului, fie special – supraîndatorarea debitorului. Acesta are dreptul să depună cerere introductivă în situația în care există pericolul intrării lui în incapacitate de plată când, în mod previzibil, nu-și va putea executa la scadență obligațiile pecuniare, însă este obligat să depună această cerere în cazul existenței temeiurilor invocate mai sus.

Legea nr.149/2012 prevede, printre altele, că în cazul insolvenței debitorului din culpa fondatorilor (membriilor) lui, a membrilor organului executiv sau a unor alte persoane care au dreptul de a da indicații obligatorii pentru debitor ori care pot influența în alt mod acțiunile debitorului (insolvență intenționată), aceștia poartă răspundere subsidiară solidară față de creditorii în măsura în care bunurile debitorului sunt insuficiente pentru executarea creanțelor creditorilor. Dacă debitorul depune cerere introductivă în cazul în care dispune de posibilități reale de a satisface integral creanțele creditorilor (insolvență fictivă), persoanele culpabile menționate poartă răspundere pentru prejudiciile cauzate creditorilor prin depunerea cererii.

Cu toate acestea, situațiile menționate *supra* nu trebuie confundate cu insolvența intenționată și fictivă incriminate în Codul penal ca infracțiuni.

Așadar, putem constata că noțiunea de insolvență nu constituie prin sine o faptă reglementată de legislația penală, deoarece aceasta, desemnând anumite stări, nu poate reprezenta o faptă săvârșită de cineva, mai cu seamă o infracțiune.

Rezultate și discuții

Infracțiunile legate de insolvență au o arie largă de răspândire, însă, din cauza problematicilor reliefate *supra*, partea judecătorească nu cuprinde un arsenal dezvoltat de hotărâri judecătorești penale, care să constate săvârșirea infracțiunilor prevăzute la art.252 și 253 CP RM. Din aceste motive, examinând sentințele judecătorești emise de către instanțele naționale, am constatat că acestea sunt numeric reduse și majoritatea proceselor penale aflate pe rolul primei instanțe au fost examinate până la instanța supremă. Astfel, am considerat oportun să analizăm, în această investigație, în mod exclusiv practica judecătorească a Curții Supreme de Justiție în materia infracțiunilor legate de insolvență.

Astfel, în una dintre spețe, „*N.I. a fost condamnat pe motiv că, activând în calitate de director al SRL „A.D.” și al SRL „A.” care sunt înregistrate ca plătitori de TVA, cu scopul de a evita plata TVA în bugetul național, a efectuat livrarea mărfii – laptelui în cantitate ce valora 7.623.011 lei către SRL „A.” și nu a achitat datoria. Tot el, N.I., intenționat, având scopul de a evita plata datoriei formate în rezultatul tranzacției de vânzare-cumpărare în baza contractului nr.48/03 din 05.02.2008, conform căruia SRL „X”, în conformitate cu facturile fiscale SW 066040 din 20.02.2008 și SW 1026292 din 02.05.2008, a livrat SRL „A.D.” marfă – îngrășămintă minerale în sumă totală de 1.097.090 lei. Astfel, fiind director al SRL „A.D.” și al SRL „A.”, știind că SRL „A.” are datorii față de SRL „A.D.” în sumă totală de 7.623.011 lei și faptul că lichidarea debitorului aduce la stingerea tuturor creanțelor față de creditorii, s-a adresat către Judecătoria Economică cu cererea introductivă pentru a iniția procedura de lichidare a întreprinderii SRL „A.D.” În rezultatul acțiunilor infracționale ale lui N.I. în bugetul public național nu au fost virăți bani în sumă de 982.089,71 lei, iar acțiunile lui N.I. au fost încadrate conform prevederilor art.253 alin.(2) lit.b) Cod penal – insolvența fictivă, care a cauzat creditorului daune în proporții deosebit de mari” [6].*

Ne exprimăm dezacordul în ceea ce ține de încadrarea juridică a faptelor comise de către N.I.; or, atestăm o confuzie în ceea ce ține de delimitarea infracțiunii de insolvență fictivă de infracțiunea de insolvență intenționată.

Pentru a percepe care sunt elementele care delimitează aceste componente de infracțiune, întâi de toate vom specifica că obiectul juridic special al infracțiunilor prevăzute la art.252 CP RM îl formează relațiile sociale cu privire la corectitudinea onorării de către debitor a obligațiilor în fața creditorilor, iar al infracțiunilor prevăzute la art.253 CP RM îl constituie relațiile sociale cu privire la temeinicia intentării unui proces de insolvență.

Concomitent, latura obiectivă a infracțiunii de insolvență intenționată este constituită din: fapta prejudiciabilă care constă în acțiunea sau inacțiunea desemnată de sintagma „*insolvență intenționată*”; urmările

prejudiciabile; legătura causală dintre fapta prejudiciabilă și urmările prejudiciabile; ambianța infracțiunii, iar modalitățile faptice alternative ale faptei prejudiciabile sunt crearea insolabilității sau agravarea insolabilității.

Pe de altă parte, latura obiectivă a infracțiunii de insolabilitate fictivă constă în fapta prejudiciabilă care rezidă în acțiunea desemnată prin sintagma „*insolvabilitate fictivă*”, urmările prejudiciabile, legătura causală dintre fapta prejudiciabilă și urmările prejudiciabile.

Urmează să subliniem că fapta prejudiciabilă este desemnată de acțiunea care se exprimă în anunțarea falsă de către făptuitor a insolabilității debitorului.

Analizând cele expuse *supra*, concluzionăm că circumstanțele din speță denotă că acțiunea de depunere a cererii introductive cu privire la intentarea procedurii de insolabilitate nu are conotație infracțională din motiv că nu sunt întrunite elementele componente de infracțiune prevăzute la art.253 CP RM, și anume: acțiunea de anunțare de către făptuitor a insolabilității debitorului nu este falsă din motivul existenței temeiului de insolabilitate.

Cu toate acestea, urmează a fi verificată autenticitatea tuturor anexelor prezentate la cererea de intentare a procesului de insolabilitate, iar în cazul în care se va constata că acestea sunt false, faptele săvârșite urmează a fi încadrate în corespundere cu prevederile art.361 CP RM „*Confecționarea, deținerea, vânzarea sau folosirea documentelor oficiale, a imprimatelor, ștampilelor sau sigiliilor false*”.

Pe de altă parte, în speța prezentată, fapta prejudiciabilă, care a condus la crearea insolabilității și cauzarea de daune în proporții deosebit de mari creditorilor, urmează a fi încadrată în corespundere cu prevederile lit.b) alin.(2) art.252 CP RM.

În cele ce urmează prezentăm un alt caz din practica judiciară, în care instanțele de judecată au stabilit că faptele săvârșite urmează a fi încadrate în corespundere cu prevederile lit.b) alin.(2) art.252 CP RM, în care este ilustrat un exemplu clasic în care ambianța infracțiunii este manifestată prin situația de prevedere a insolabilității.

Astfel, în scopul neachitării datoriilor sale către SRL „V și P”, la 3 septembrie 2010 SRL „T.”, în persoana lui S.S., a formulat o cerere introductivă, drept temei invocând că se află în incapacitate de plată, având datorii creditoriale în mărime de 1.171.416 lei. La 6 septembrie 2010, Curtea de Apel Economică a admis spre examinare cererea introductivă, iar la 22 februarie 2011 a intentat procedura de insolabilitate în privința SRL „T.”, confirmând lista creditorilor. La 2 februarie 2012, de către Direcția generală control și revizie a CCCEC a fost emis actul reviziei economico-financiare la SRL „T.”, prin care a constatat că, în urma verificării corectitudinii și stabilirii cantității de puieți de pește vărsat în lacul Ghidighici, s-a stabilit că contractul de vânzare-cumpărare a puieților de pește în rate și cu plata amânată nr.1/02-07 din 24 februarie 2007, încheiat cu SRL „P.”, are un caracter fictiv, dovedit fiind faptul că pretinsele livrări de puieți de pește efectuate de către SRL „P.” au fost reflectate documentar, dar, de facto, aceste livrări nu au avut loc. Astfel, datoria SRL „T.” față de SRL „P.” în mărime de 2.589.652 lei nu este reală, dar aceasta a constituit elementul definitoriu în stabilirea incapacității de plată a întreprinderii SRL „T.”, deoarece reprezintă ponderea a 70% din valoarea totală a creanțelor înaintate de creditori. Din motivul tranzacțiilor dubioase efectuate de către inculpat, întreprinderea SRL „T.” nu a fost în stare să-și desfășoare activitatea economică în regim normal și să-și onoreze obligațiunile conform contractului de activitate în comun din 25 ianuarie 2007, încheiat cu Societatea vânătorilor și pescarilor din R. Moldova, al cărui obiect este colaborarea părților în menținerea și îmbogățirea diversității biologice în lacul de acumulare Ghidighici, precum și creșterea peștelui spre realizare, cu organizarea pescuitului și cu desfășurarea luptei contra braconajului. În rezultatul tranzacțiilor dubioase, directorul SRL „T.”, S.S., nu i-a achitat SRL „S și P” din R. Moldova suma de 576.712 lei și ilegal a reținut în beneficiul său patrimoniul acesteia în mărime de 106.180 lei, cauzându-i daune în proporții deosebit de mari în mărime de 682.892 lei [7].

Împărtășim opinia instanțelor de judecată de calificare a faptelor săvârșite în corespundere cu prevederile lit.b) alin.(2) art.252 CP RM, fiind întrunite toate elementele componente de infracțiune aplicate. Așa cum rezultă din prevederile art.103 și 104 din Legea nr.149/2012, prevederea insolabilității se manifestă prin prezența anumitor indici ce atestă înrăutățirea stării economico-financiare a debitorului, adică prezența unor circumstanțe care – cu 4 luni, 24 luni sau chiar 3 ani până la intentarea procesului de insolabilitate – mărturisesc în mod obiectiv că debitorul nu va fi în stare să-și execute obligațiile asumate la scadență.

Astfel, tranzacțiile efectuate de către făptuitor cu 3 ani înainte de debutul procedurii de insolabilitate au fost determinante pentru crearea incapacității de plată a debitorului și cauzarea prejudiciilor considerabile creditorilor.

Modalitatea faptică se exprimă prin crearea insolvabilității, deoarece, în momentul săvârșirii faptei prejudiciabile, starea de insolvabilitate nu exista nici *de iure*, nici *de facto*, însă a servit ca premisă pentru instituirea unei situații financiare precare pentru debitor, care a condus la constatarea prin hotărâre judecătorească a stării de insolvabilitate în sensul Legii nr.149/2012.

În ceea ce ține de tipurile nenormative ale intenției infracționale, putem presupune că în speța dedusă analizei se cristalizează intenția supravenită. Or, în momentul realizării tranzacțiilor fictive, care au determinat crearea unor obligații în contul debitorului, făptuitorul avea intenția de a avea careva avantaje patrimoniale, însă, datorită unor condiții în care a comis fapta, se decide să producă și rezultatul manifestat prin insolvabilitatea debitorului.

Într-un alt caz din practica judecătorească, instanțele au reținut ca soluție achitarea făptuitorului pe motiv că faptele săvârșite de acesta nu întrunesc elementele componente de infracțiune.

Conform deciziei, *inculpatul M.A., activând în calitate de administrator al SC „F.” SRL, pe parcursul anilor 2008-2009, în scopul declarării SC „F.” SRL ca agent economic insolvabil, intenționat a creat situația financiară dificilă a întreprinderii nominalizate, prin următoarea schemă frauduloasă. Astfel, la 24.07.2008, în temeiul contractului de credit nr.S08431 încheiat cu BC „Moldova - Agroindbank” SA, a obținut un credit în valoare de 2.400.000 lei pentru procurarea mijloacelor fixe, inclusiv a mijloacelor de transport, și pentru reparația capitală a imobilului, din contul căruia la 28.07.2008 pe contul bancar al SC „M.P.” SRL transferă mijloace bănești în sumă de 300.637,00 lei, pentru procurarea utilajului electronic. Ulterior, pentru confirmarea procurării a prezentat băncii factura fiscală SX 2283263, eliberată la 13.08.2003 de către SC „M.P.” SRL, privind livrarea către SC „F.” SRL a utilajului electronic în sumă de 194.200 lei și prestarea serviciilor de instalare în sumă de 106.437 lei. Factura a fost eliberată de SC „M.P.” SRL fără a avea la acel moment în stoc utilajul electronic respectiv și fără a fi efectuate lucrările de instalare, ca ulterior, la indicația scrisă a administratorului SC „F.” SRL, mijloacele bănești în sumă de 300.637,00 lei să fie restituite de SC „M.P.” SRL la alt cont bancar al SC „F.” SRL deschis în BC „Unibank”. Baniile au fost ridicați de M.A., fiind utilizați de acesta în scopuri personale. În continuare, urmărind scopul declarării SC „F.” SRL ca agent economic insolvabil, prin încălcarea prevederilor art.22 și 27 din Legea insolvabilității, nr.632-XV din 14.11.2011, în perioada procesului de insolvabilitate pornit de instanța de judecată la data de 22.04.2009, în pofida prezenței datoriilor SC „F.” SRL față de creditori, acordă contabilului-șef M.L., care este și fondatorul întreprinderii SC „F.” SRL, un împrumut de mijloace bănești, pe un termen de 3 luni, fără dobândă, în sumă de 513.000 lei, din care în prezent a fost restituită doar suma de 184.000,00 lei. Tot el, M.A., pe parcursul anului 2009, intenționat, în scopul declarării intenționate fictive a incapacității de plată a SC „F.” SRL, ducând în eroare instanța de judecată, la depunerea cererii de declarare a insolvabilității SC „F.” SRL, a prezentat instanței de judecată informație neveridică pentru intentarea procesului, inclusiv: - raportul financiar al întreprinderii nominalizate la situația din 01.01.2009, în care nu a indicat soldurile mijloacelor bănești în numerar la situația din 01.01.2009, în sumă de 322.057,00 lei, la contul bancar în sumă de 63,39 lei și la cel valutar în sumă de 101,40 lei; - raportul financiar al întreprinderii nominalizate la situația din 01.06.2009, care conținea date eronate privind soldul mijloacelor bănești în numerar la situația din 01.06.2009, acesta fiind micșorat cu 322.832,12 lei; - raportul financiar al întreprinderii nominalizate la situația din 30.11.2009, care conținea date eronate privind soldul mijloacelor bănești în numerar la situația respectivă, acesta fiind micșorat cu 506.510,80 lei. Astfel, prin neinclusiunea în raportul financiar a mijloacelor bănești și neprezentarea soldurilor corecte ale mijloacelor bănești în numerar aflate în casa SC „F.” SRL, administratorul SC „F.” SRL, M.A., a dus la declararea incorectă a incapacității de plată a debitorului, prejudiciind interesele creditorilor [8].*

Atragem atenția că în cazul de față făptuitorul a fost învinuit de săvârșirea atât a infracțiunii de insolvabilitate intenționată, cât și a infracțiunii de insolvabilitate fictivă, invocându-se concursul real de infracțiuni.

În ceea ce ține de infracțiunea de insolvabilitate intenționată, făptuitorului i-au fost imputate mai multe capete de acuzare, adică săvârșirea unor fapte prejudiciabile atât până la intentarea procesului de insolvabilitate, cât și după emiterea hotărârii instanței de insolvabilitate cu privire la admiterea cererii introductive, fiindu-i imputată crearea situației financiare dificile a debitorului.

La caz, este destul de dificil de apreciat dacă intenția inițială a făptuitorului era de a săvârși anume infracțiunea respectivă, până la constatarea judecătorească a stării de insolvabilitate și nu, spre exemplu, a unei alte infracțiuni din Codul penal.

Cu toate acestea, în cazul în care infracțiunea de insolvabilitate intenționată era să fie săvârșită până la constatarea stării de insolvabilitate prin act judecătoresc, era inadmisibilă posibilitatea de a săvârși infracțiunea de insolvabilitate fictivă. Or, în cazul în care debitorul este adus în mod forțat în stare de incapacitate de plată, este inadmisibil ca cererea de intentare a procesului de insolvabilitate și/sau anexele acestuia să fie false, din motiv că temeiul general și special de intentare a procesului de insolvabilitate preexistau.

Într-o altă speță, P.A. a fost învinuit de către organul de urmărire penală că, exercitând funcția de director al SRL „G.B.” și fiind astfel administratorul acestei societăți comerciale, în mod intenționat, înțelegând caracterul infracțional al acțiunilor sale, a realizat la un preț redus bunurile imobile ale întreprinderii ce aparțineau cu drept de proprietate privată SRL „G.B.”, întreprinderii SRL „E.-A.”, fondatorul căreia este fiul său P.S., care deține în capitalul statutar al întreprinderii cota-parte în mărime de 90%. Astfel, P.A. a încheiat următoarele contracte: - contractul de vânzare-cumpărare din 27 iulie 2009 privind vânzarea a 1/5 cotă-parte din obiectul bunului imobil ce aparținea SRL „G.B.”, cu drept de proprietate și vândut, conform acordului dintre părți, la suma de 79.022 lei, deși prețul normativ a 1/5 cotă-parte din obiect, conform raportului de evaluare din 8 aprilie 2009, eliberat de către SRL „A.-C.”, constituie 297.455 lei; - contractul de vânzare-cumpărare din 27 iulie 2009 privind vinderea bunurilor imobile, și anume: depozit; construcție, bunuri ce aparțin SRL „G.B.” cu drept de proprietate și vândute în baza acordului dintre părți, la prețul de 85.148 lei, deși prețul normativ al obiectului constituie 593.000 lei; - contractul de vânzare-cumpărare din 14 august 2009 privind vânzarea plantațiilor multianuale (livadă) ce aparține SRL „G.B.” cu drept de proprietate, care a fost vândută în baza acordului părților la suma de 19.000 lei, deși prețul normativ al bunului imobil constituie 87.125 lei; - semănătoare C3-5,4-06 ce aparține SRL „G.B.” cu drept de proprietate privată și vândută în baza acordului dintre părți, la prețul de 109.283 lei. De asemenea, P.A., a fost învinuit de către organul de urmărire penală că în continuarea intențiilor sale, îndreptate spre depășirea atribuțiilor de serviciu, în perioada de timp menționată mai sus, cu încălcarea prevederilor art.72 alin.(1), art.73 alin.(1) din Legea privind societățile cu răspundere limitată, nr.135 din 14.06.2007, prin care se obligă administratorul societății să administreze societatea astfel încât scopurile, pentru care societatea a fost creată, să fie îndeplinite cât mai activ și să respecte în privința societății limitele atribuțiilor stabilite prin actul statutar, sau dacă acestea nu sunt stabilite de către un astfel de act, atunci sunt stabilite de către adunarea generală a acționarilor societății, ultimul a încheiat cu întreprinderea SRL „Estalic-Agro” (IDNO 10086110038931005593) contracte de cesiune fără acordul adunării generale a membrilor societății. Fondatorul acestei întreprinderi este fiul său – Pulucciu S.A., care deține în capitalul statutar al întreprinderii cota-parte în mărime de 90%. Astfel, P.A. a încheiat: contractul de cesiune nr.1 din 27 octombrie 2009, conform căruia SRL „Granța Boiu” cedează, iar SRL „Gagauz-Gaz” primește dreptul de creditor și devine noul creditor al SRL „Estalic-Agro” în sumă de 11.829,69 lei; - contractul de cesiune nr.18 din 10 august 2009, conform căruia SRL „Granța Boiu” cedează, iar SRL „Sardrisvin” primește dreptul de creditor și devine noul creditor al SRL „Estalic-Agro” în sumă de 116.000 lei; - contractul de cesiune nr.1506 din 15 iunie 2009, conform căruia SRL „Granța Boiu” cedează, iar SRL „Cristal-Avant” primește dreptul de creditor și devine noul creditor al SRL „Estalic-Agro” în sumă de 70.000 lei; - contractul de cesiune din 10 august 2009 fără număr, conform căruia SRL „Granța Boiu” cedează, iar SRL „Caiirim” primește dreptul de creditor și devine creditor de bază al SRL „Estalic-Agro” în sumă de 50.000 lei; - contractul de cesiune nr.252 din 30 martie 2009, conform căruia SRL „Granța Boiu” cedează, iar SRL „Agarista Agricola” primește dreptul de creditor și devine noul creditor al SRL „Estalic-Agro” în sumă de 202.035,64 lei; - contractul de cesiune nr.9 din 1 august 2009, conform căruia SRL „Granța Boiu” cedează, iar Comitetul sindical teritorial primește dreptul de creditor și devine noul creditor al SRL „Estalic-Agro” în sumă de 7.193 lei; - contractul de cesiune nr.10 din 14 august 2009, conform căruia SRL „Granța Boiu” cedează, iar IP „Valicov Tehnica Agricolă” primește dreptul de creditor și devine noul creditor al SRL „Estalic-Agro” în sumă de 8.104 lei; - contractul de cesiune, fără număr, din 15 octombrie 2009, conform căruia SRL „Granța Boiu” cedează, iar ICS „Wetrade” SRL primește dreptul de creditor și devine noul creditor al SRL „Estalic-Agro” în sumă de 3.326,20 lei; - contractul de cesiune nr.11 din 14 august 2009, conform căruia SRL „Granța Boiu” cedează, iar IP „Ianciglo Ilia” primește dreptul de creditor și devine noul creditor al SRL „Estalic-Agro” în sumă de 3.100 lei; - contractul de cesiune nr.16 din 16 august 2009, conform căruia SRL „Granța Boiu” cedează, iar Primăria s. Congaz primește dreptul de creditor și devine noul creditor al SRL „Estalic-Agro” în sumă de 15.879 lei. Astfel, în urma încheierii contractelor neconvenabile întreprinderii SRL „Estalic-Agro” (IDNO 1008611003893) în vederea micșorării prețului, dauna a constituit 794.410 lei, ceea ce a dus la incapacitatea SRL „G.B.” de a admite în întregime cerințele creditorilor privind obligațiile pecuniare. Ca urmare, prin încheierea Curții de

Apel Economice din 29 octombrie 2010, a fost intentată procedura de insolvabilitate în privința SRL „Grânța Boiu”. În continuare, după efectuarea măsurilor necesare de către administratorul procesului de insolvabilitate, la 12 decembrie 2011, prin hotărârea Judecătoriei Economice, SRL „G.B.” a fost lichidată [9].

Pe baza stării de fapt expuse mai sus, respectivele acțiuni a lui P.A. au fost calificate de către organul de urmărire penală în baza art.252 alin.(2) lit.b) Cod penal – insolvabilitate intenționată care a cauzat creditorului daune în proporții deosebit de mari, precum și în baza art.335 alin.(1¹) Cod penal – folosirea intenționată de către o persoană, care gestionează o organizație comercială, a bunurilor organizației în interese personale, soldate cu urmări grave.

Atât instanța de fond, cât și instanțele ierarhic superioare au constatat că în acțiunile făptuitorului nu se întrunesc elementele componenței de infracțiune de care este învinuit, specificându-se că nu a fost prezentată dovada faptului că careva dintre fondatorii SRL „G.B.” a fost concomitent și creditor al acestei societăți, căruia în urma acțiunilor inculpatului i-a fost cauzată o daună în proporții considerabile; respectiv, niciunul dintre creditorii nu a înaintat pretenții precum că în urma acțiunilor intenționate ale inculpatului i-a fost cauzată vreo daună materială.

Astfel, chiar dacă intenția făptuitorului a fost să aducă debitorul la stare de insolvabilitate și aceasta s-a realizat, însă nu au fost cauzate daune creditorilor cel puțin în proporții mari, faptele sale nu pot fi calificate corespunzător din motiv că nu a fost întregită latura obiectivă sub forma urmărilor prejudiciabile cauzate creditorilor. Dacă victimă a acestei fapte prejudiciabile este altcineva în afara creditorului, fapta nu mai poate fi calificată ca infracțiune legată de insolvabilitate.

În acest sens, considerăm că legiuitorul urmează să revizuiască dispoziția normelor incriminatoare prin excluderea specificării nemijlocite a victimei infracțiunii, ceea ce va lărgi aria de aplicare a infracțiunilor legate de insolvabilitate, cum ar fi, spre exemplu, în speța analizată. Astfel, pe de o parte, pericolul social al făptuitorului nu va fi subestimat, iar, pe de altă parte, scopul legii penale va fi realizat.

Într-un alt caz, potrivit deciziei, s-a constatat că S.I., activând în calitate de administrator al SRL „A”, purtând răspundere pentru organizarea și ținerea contabilității, asigurarea controlului înregistrării pe conturile contabile a tuturor operațiunilor economice efectuate și respectarea metodologiei contabilității, încălcând prevederile art.8 alin.(2) lit.e); art.228, 234 din Codul fiscal, la situația din 09.11.2013, conform datelor din fișa generalizată a contului personal, nu și-a onorat obligațiile privind achitarea impozitelor, taxelor și altor plăți obligatorii față de bugetul public național, formând restanță la plățile de bază în sumă de 198.450 lei. Contrar prevederilor art.16 (1) al Legii contabilității, nr.113 din 17.04.2007, și ale Standardului Național de Contabilitate nr.1 „Politica de contabilitate”, aprobat prin Ordinul Ministrului Finanțelor nr.174 din 25.12.1997 (în vigoare din 30.12.1997), nu a elaborat politica de contabilitate a întreprinderii, contrar prevederilor pct.3 al Instrucțiunii privind evidența, eliberarea, păstrarea și utilizarea formularelor tipizate de documente primare cu regim special, aprobat prin Hotărârea Guvernului R.Moldova nr.294 din 17.03.1998 și ale art.118 din Codul fiscal nr.1163-XIII din 24.04.1997, nu a ținut evidența blanchetelor de strictă evidență cu regim special, nu a asigurat păstrarea și utilizarea corectă a actelor de achiziție a mărfurilor și a borderourilor de achiziție a produselor agricole, diminuând impozitul pe venit din activitatea întreprinderii, impozitul pe venit la sursa de plată cu 205.720 lei, fapt confirmat prin actul de control din 09.12.2013 și prin decizia nr.01 din 03.01.2014, prin ce a cauzat bugetului public național un prejudiciu material. La fel, în urma controlului fiscal, prin verificarea actelor de activitate a întreprinderii pentru perioada 01.11.2011-31.10.2013 s-a constatat că cheltuielile, în scopuri fiscale, reflectate în declarația din 27.08.2013 au fost micșorate, lipsind documentele și borderourile de achiziție a producției agricole, ele fiind scoase din evidență și tănuite cu bună știință de cauză, pentru a aduce întreprinderea în stare de insolvabilitate [10].

În acest caz, faptele săvârșite au fost calificate în baza art.244 alin.(2) lit.b) CP RM și în baza art.252 alin.(2) lit.b) CP RM. Această încadrare juridică este apreciată de către instanțele ierarhic superioare ca fiind corectă.

Cu toate acestea, reieșind din conținutul deciziei analizate, în ea nu se conțin detalii concrete cu privire la fapta prejudiciabilă săvârșită, modalitatea faptică, forma concretă de săvârșite, momentul în care instanța de judecată a constatat insolvabilitatea debitorului, iar în asemenea circumstanțe este dificil de apreciat dacă făptuitorul a săvârșit și infracțiunea de insolvabilitate intenționată sau doar evaziune fiscală.

În ceea ce ține de infracțiunea incriminată la alin.(3) art.252 CP RM, și anume – *cauzarea insolvabilității băncii, prin acțiuni sau inacțiuni intenționate ale administratorului acesteia, inclusiv prin efectuarea cheltuielilor excesive, vinderea activelor băncii la un preț sub valoarea reală a acestora, asumarea obligațiilor nerezonabile, angajarea în relații de afaceri cu o persoană insolvabilă, omiterea colectării creanțelor băncii*

la scadență sau în orice alt mod contrar bunei administrări, care diminuează intenționat patrimoniul băncii – urmează să menționăm că, reieșind din faptul că a fost introdusă de către legiuitor în Codul penal în 2014 [11], în practica judecătorească națională nu se regăsesc încă cauze penale pendinte sau finalizate în care să existe învinuiri în baza infracțiunii nominalizate.

Concluzii

Practica judecătorească din Republica Moldova este relativ redusă la capitolul infracțiuni legate de insolvabilitate, ceea ce presupune că numărul cauzelor penale atât la faza urmăririi penale, cât și la faza judecării este restrâns. Cu toate acestea, nu putem vorbi despre un nivel scăzut al criminalității în domeniul respectiv, ci despre caracterul latent, determinat prin metode specifice de săvârșire, ceea ce face anevoios procesul de deconspirare a infracțiunilor prevăzute la art.252 și 253 CP RM.

Lupta cu criminalitatea economică, în mod special cu infracțiunile legate de insolvabilitate, presupune identificarea unor metode și tehnici specifice, cu caracter financiar-economic, armonizate cu aprofundarea cunoștințelor în domeniul insolvabilității ca instituție a dreptului civil, care să contribuie la descoperirea și combaterea fenomenului infracțional analizat.

Una dintre dificultățile practice sesizate în urma analizei deciziilor din practica judecătorească se rezumă la deficiențele de percepere de către factorii de decizie implicați în procesul de calificare oficială a acestor infracțiuni, în mod primordial prin prisma delimitării infracțiunilor legate de insolvabilitate de alte fapte penale, precum și la delimitarea infracțiunii de insolvabilitate intenționată de insolvabilitatea fictivă, prin aplicarea eronată uneori a concursului acestor infracțiuni, altele prin constatarea unei infracțiuni în pofida existenței elementelor componente a cu totul altei infracțiuni.

Unul dintre elementele care delimitează infracțiunea de insolvabilitate intenționată de infracțiunea de insolvabilitate fictivă reprezintă semnul obligatoriu al laturii obiective al infracțiunii de insolvabilitate intenționate – ambianța infracțiunii (existența celor două ipoteze alternative manifestate fie în desfășurarea procedurii de restructurare sau a procedurii falimentului, fie situația de prevedere a insolvabilității), iar în lipsa acestui semn faptele săvârșite pierd din individualitatea ce le conturează ca norme speciale în raport cu alte infracțiuni; respectiv, urmează a fi calificate în corespundere cu o altă normă.

Referințe:

1. Codul penal al Republicii Moldova nr.985 din 18-04-2002. În: *Monitorul Oficial*, 2009, nr. 72-74, art.195.
2. Legea cu privire la faliment, nr.851 din 03.01.1992. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr.008. Abrogată prin LP786-XIII din 26.03.06, MO58/05.09.96.
3. Legea cu privire la faliment, nr.786 din 26.03.1996. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2000, nr.14-16. Abrogată prin LP632-XV din 14.11.2001, MO139/15.11.2001, art.1082.
4. Legea insolvabilității, nr.632 din 14.11.2001. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2001, nr.139-140, art.1082. Abrogată din 13.03.2013 prin LP149 din 29.06.2012, MO193-197/14.09.2012, art.663; cu excepția art.73 alin.(1)-(4).
5. Legea insolvabilității, nr.149 din 29.06.2012. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2012, nr.193-197, art.663.
6. Arhiva Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova. Dosarul nr.1ra-25/2017. Decizia Colegiului penal lărgit din 07 martie 2017.
7. Arhiva Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova. Dosarul nr.1ra-338/2018. Decizia Colegiului penal din 21 martie 2018.
8. Arhiva Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova. Dosarul nr.1ra-53/2016. Decizia Colegiului penal lărgit din 15 martie 2016.
9. Arhiva Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova. Dosarul nr.1ra-137/2017. Decizia Colegiului penal lărgit din 17 ianuarie 2017.
10. Arhiva Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova. Dosarul nr.1ra-1528/17. Decizia Colegiului penal din 11 octombrie 2017.
11. Legea pentru modificarea și completarea unor acte legislative, nr.180 din 25.07.2014. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2014, nr.238-246, art.559.

Date despre autor:

Vera URSU, doctorandă, Școala doctorală Științe Juridice, Universitatea de Stat din Moldova; avocat în Biroul asociat de avocați „Avolex”. **E-mail:** veronyca.ursu@gmail.com

ORCID: 0000-0002-6036-8187

Prezentat la 02.04.2020